

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum II. Decretalium, Per Triginta Titulos Distributum, In Quo Agitur
De Judiciis, Foro Competenti, Libelli Oblatione, Mutuis petitionibus, ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1708

§. IX. De Præventionē.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73001](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73001)

pimus, & regulas, sicut leges observamus. Nam ex hoc sic argui potest: quod prohibitum est in dictis 4. Concilijs, etiam in jure civili habendum est prohibitum (cùm illa Conciliorum prohibitiones ab Imperatorè etiam pro foro civili, receptæ sint in vicem legis) sed in illis Concilijs, prohibitæ sunt *Usuræ*; ergo etiam jure civili.

438. Min. constat ex Concilio Nicæno c. 17. quod refertur c. *quoniam* 2. *dist.* 47. ibi: quoniam multi sub regula constituti avaritiam, & turpia lucra sectantur; oblitique divinæ Scripturæ, dicentis (qui pecuniam suam non dedit ad usuram) mutuam dantes centesimas exigunt, justè censuit sancta, & magna Synodus, ut, *si quis inventus fuerit, post hanc definitionem usuras accipiens*, aut ex adinventione aliqua, vel quolibet modo negotium transigens, aut hemiola, id est, fescupla exigens, vel aliquid tale proflus excogitans turpis lucri gratia, dejiciatur à Clero, & alienus existat à regula. Pro cujus expositione not. per *hemiola*, seu *fescupla* intelligi sesqui alterum usurarum genus in frugibus humidis, vel arentibus permissum lege Constantini, quæ nunc exstat in Codice Theodosiano, *lib. 2. tit. ult. de Usuris*, l. 1. Eodem pertinet, quod scribit B. Hieronymus in commentarijs in Ezechielem, *lib. 6. c. 18.* his verbis: solent in agris frumenti, & milii, vini, & olei, cæterarumque specierum usuræ exiggi, sive ut appellat sermo divinus *superabundantiæ*: verbi gratia, ut Hyemis tempore demus decem modios, & in messè recipiamus quindecim; hoc est, amplius partem mediam. Quamobrem hoc canone, quo Patres illi omnes pecuniarias usuras Clericis interdiciunt, voluerunt etiam fescuplam frugum expressè iisdem interdicerè. Postea verò in alijs Concilijs, & à Romanis Pontificibus genus omne usurarum tanquam juri naturali, ac Divino contrarium, tam Clericis, quam Laicis suis interdictum, quemadmodum apparet in Decretalibus, *tit. de Usuris*.

439. Potissima difficultas, quæ hic movetur ab Haunoldo *cit. num.* 325. est, an quæstio juris in dubio, *an hic contractus sit usurarius*? sit mixti fori? atque adeò etiam à Judice Laico definiti possit? Ne-

gativam sequitur Marta p. 2. *de Jurisdic. c. 7. num.* 11. & Julius Clarus, §. *fin.* q. 37. n. 2. quia cùm sit periculum gravis peccati, si contractus approbetur tanquam non usurarius, qui revera ex principijs Sacræ Theologiæ usurarius est, videtur cognitio de hac juris quæstione non posse pertinere ad forum Judicum secularium; qui plerumque procedunt solùm ex præsumptionibus, & dispositione legum, quæ respiciunt magis forum fori, quam forum poli; quod tamen in hac materia præ cæteris considerandum est, cùm ipse Imperator, ut retulimus *num.* 437. se remittat ad constitutiones Conciliares Ecclesiæ, cujus proprium est judicare de his, quæ vi legum à se conditarum jure valida, vel irrita sint. Affirmativam tamen sequitur Haunoldus, pro sua opinione referens Guazzenum *defens.* 11. c. 12. Covarruviam *Variarum resol. l. 3. c. 3.* & Farinacium, &c. Sed hoc videtur accipiendum de quæstione, quanti æstimari justè possit periculum lucri cessantis, vel emergentis damni in certis circumstantiis? ratione cujus aliquid licitè ultra sortem exiggi potest.

§. IX.

De Præventione.

440. Quid sit *præventio* in causis mixti fori? diximus *num.* 396. in fine; quæstio nunc est. 1. an Actor possit inter Judices variare? pro quo responsio est negativa. 1. ex L. *ubi* 30. *de Judicijs*, ibi: *ubi acceptum est semel judicium, ibi & finem accipere debet*; deinde, ex Authent. *qui semel*, C. quomodo aut quando Judex sententiam proferre debet; ibi: *qui semel actionem proponit, sive conventionem Judicariam, sive precibus Principi oblatam, Judicique insinuatam, & per eum Adversario cognitam, necesse habet usque ad finem litem exercere*. An autem, & qualiter Actor possit facere, citari Reum ad utrumque Judicem; colligi potest ex *dict. à n.* 398.

441. Quæstio altera est; quò actu inducatur præventio? In hac quæstione Bartolus *L. penult. ff. de Judicijs existimat*, eam induci litis contestatione, quòd dicta lex videatur hoc supponere; communior ta-

men tradit, quòd citatione Rei; nam per hoc definit esse res integra, & firmatur jurisdictio Judicis delegati sic, ut non desinat etiam morte delegantis, ut diximus *lib. 1. tit. 29.* ubi etiam diximus, non sufficere solum mandatum citationis, nec alia iudicii preparatoria, seclusà citatione. Not. autem nos loqui de citatione verbalis; pro qua requiritur, ut pervenerit ad notitiam citandi, vel per ejus malitiam impedita sit, ne in ejus notitiam deveniret, de quo V. dicta à *num. 186. & 329.* Not. 2. ubi proceditur vià accusationis, citationem debere fieri ad instantiam Accusatoris; si per denuntiationem, ad mandatum Judicis; sic Bartolus in *L. 13. C. Judic.*

442. Quæstio 3. est, an in Ordine ad hoc sufficiat una & simplex citatio? de hoc agitur *c. proposuisti. 19. h. t.* ubi dicitur, quòd qui à Judice suo ad instantiam Adversarij legitime citatus, & ita in causa illa prævenerit, non possit mutando forum, per translationem domicilij, prius illud iudicium declinare; si enim per citationem etiam unicam, & simplicem iudicium jam est semel captum; consequenter per dictam *L. Ubi, 30 ff. de Judic.* (relatum *num. 440.*) ibi finem debet accipere; licet autem dictum *c. 19.* loquatur solum de eo, qui ratione domicilij aut beneficij residentiam postulantis, ideòque absolutè, subditus est; tamen idem quoque dicendum de eo, qui subditus est secundum quid, videlicet ratione debiti, aut contractus, quòd per citationem prævenerit effugere non possit Judicis potestatem, quo minus contra illum procedi possit tanquam contumacem, nisi se sistat, & respondeat.

443. Quoniam verò quandòque fieri possit, quòd prævenerit per citationem verbalem occurrant cum reali, distinguendum est, an fiant quasi simul, an una prius altera? nam in primo casu, prævaleret realis, tanquam potentior; quòd etiam dicendum, si verbalem tempore præcederet; si autem verbalis præcederet realem, communior Doctorum opinio est, quòd tunc prævaleret verbalis reali; cum nullo jure illi, si tempore prior sit, adimatur vis inducendi prævenerit, esto subsequatur realis, mandato alterius Judicis. Hinc si Reus citatus verbaliter ab uno Judice,

post hoc etiam citetur realiter ab altero, indicto v. g. arresto, non teneretur parere secundo; & sistens se primo, non curato tunc arresto, nihil ageret contra jus secundi, utpote prævenerit à primo Judice competente; quòd maxime procedit, si delictum ratione personæ exemptæ à foro secundi Judicis, non subesset ejus cognitioni, prout res se habet in causis Scholasticum, de quibus in Authent. *Habità, C.* ne filius pro Patre.

444. Quæstio 4. est, quis sit effectus prævenerit? Resp. quòd principalis ejus effectus sit consolidatio jurisdictiois pro tali causa in Iudice prævenerit, ita ut nullus alius Iudex, quantumvis antecederet ad prævenerit competens fuisset, in negotio prævenerit se ingerere possit, *arg. L. 7. ff. de Judicij,* ibi: *si quis, postquam in jus vocatus est, miles, vel aliter caperit, in ea causa jus revocandi forum non habebit, quasi prævenerit.* Et hoc etiam statuitur in *c. Proposuisti. 19. h. t. quod retulimus num. 442.* Nam juxta hanc constitutionem legitime citatus, tenetur coram Iudice citante causam prosequi, non obstante; quòd post citationem etiam mutaverit forum; ergo etiam non obstante, quòd post citationem ab uno Iudice aliis competentium, citetur; sic enim est ab illo legitime prævenerit. Ex hoc fit, quòd Iudex, qui alterum prævenerit, prævenerit etiam inhibitione pœnali possit prohibere, si vellet se ingerere; quòd tamen intellige, si ambo sint sub eodem Principe, ne cateròquin talis inhibitiò contemni possit, nullo valente illum compellere.

445. Præter dicta not. 1. quando plures sunt Rei in eodem delicto, prævenerit probabilius induci ab eo, qui unum eorum citavit prius; ne scilicet dividatur continentia causarum, quòd jura fieri prohibent; quòd tamen accipe, nisi complex aliunde etiam in delictis sit exemptus à foro talis Judicis, qualiter contingeret in delicto Clerici cum Laico; nam Clericus etiam criminofus exemptus est à foro Laicorum *ex dict. supr.* Unde, si Iudex Ecclesiasticus citatione Clerici prævenerit Iudicem Laicum, iste etiam foret prævenerit quoad complicem Laicum; non e contra.

Not.

446. Not. 2. Si Iudex præventus nihilominus procederet, utriusque Iudicis processum per se loquendo valiturum, si sententiæ illorum non forent contrariæ, nec pars præventa opponeret exceptionem præventionis; nam Iudex præventus verè est competens, quamvis exceptione præventionis declinari possit; non tamen exceptione incompetentiæ; unde, si ei exceptio præventionis non opponatur, jure suo procedet. Debet autem Iudex præveniens in ejusmodi casu procedere juxta stylum suæ Curia, ac si non esset ullus alius Iudex competens, & alterius Curia.

447. Not. 3. in casu, quo Reus Iudici per alium prævento in casum opponeret exceptionem præventionis ab alio factæ, Iudice prævento non attendente illam exceptionem, Reum posse, vel recurrere ad Iudicem prævenientem, ut sui vexationem inhibeat Iudici prævento; vel si hoc non juvaret, ad Superiorem, si idem sit utriusquè Superior; vel demum (si non essent sub eodem Principe) Reo manere liberum, comparere coram alterutro, quo maluerit.

448. Quæstio 5. Est circa pœnas, an, postquam Reus à Iudice præveniente est punitus, etiam Iudex præventus cognitâ deinde causâ possit eundem rursus punire? hic casus frequens est in criminibus mixti fori, ubi Iudices Laici, non obstante pœna per Iudicem Ecclesiasticum, qui secularem prævenit, Reo inflicta, eundem perinde puniunt, ac si ab illo punitus non esset, plerumque majori aviditate pecuniæ, quam ut metu pœnæ delictis cautela, vel terror imponatur; id, quod etiam quandoque fit à Curatis, quoad adulteros, fornicarios, &c. Ante resolutionem not. quæstionem procedere solum de casu, quo delictum à primo Iudice, qui prævenit, non est sufficienter punitum, pœnâ nimirum infra meritum delicti?

449. Et ad hoc satis communis opinio affirmat, quando delinquens delicto mixti fori à Iudice præveniente non fuit sufficienter punitus, posse illum ab altero Iudice rursus causâ cognitâ puniri eo usquè, ut pœna censeatur commensurata delicto; non tamen ultra. Ratio primi est; quia sicut delicta non debent simpliciter manere impunita, ne delictorum im-

punitate laxetur frenum liberè delinquendi, quod est magnum omnino malum in qualibet Republica, cujus est pro tranquillitate publica custodire justitiam legalem; sic nec debent manere impunita *sufficienter*, ne levitas, & indulgentia pœnæ non curatæ careat effectu, qui est metu condignæ punitionis, non tantum coercere lapsos; sed etiam alios; ut inde absterreantur. Ratio secundi est, quia punire delictum ultra meritum est contra justitiam vindicativam; & valde probabiliter Iudex puniens ultra condignum lædit etiam justitiam communitativam; cum quilibet jus strictum habeat, ne puniatur innocens; adeoque nec in eo, in quo non est nocens, quod tamen contingeret, si ultra meritum delicti puniretur; excessui enim illi nihil responderet ex delicto. V. Covarruvias Var. resol. tom. 2. l. 2. c. 10. num. 6.

Advertendum autem, alias esse pœnas *legales*, nimirum ab ipsa lege, vel jure certis criminibus decretas; alias autem *arbitrarias*, hoc est, Iudicis arbitrio relictas. Hinc not. 1. si Iudex Ecclesiasticus Reum punivit pœnâ spirituali, & à lege seculari decreta est pœna corporalis delicto, Iudicem secularem posse delinquentem omnino coercere illâ pœnâ legali, id, quod in dato casu locum habet in omnibus delictis mixti fori, ut tradit Covarruvias cit. Scaccia *inc. Felicis*, 5. de pœnis, in 6. Nam postquam Bonifacius VIII. cit. c. Felicis statuisset varias Spirituales pœnas in diversos delinquentes, subiungit: *per hoc quoque secularibus potestatibus non adimimus facultatem, utendi legibus contra tales, quas adversus Sacrilegos Catholicos Principes ediderunt.* Nam ex hoc inferunt Doctores communiter, accusatum, & judicatum de aliquo ex criminibus mixti fori (quale constat esse Sacrilegium, de quo hic juxta c. cum sit generale, de foro compet.) in iudicio Ecclesiastico, posse iterum in seculari accusari, & puniri, & è converso, idem probat text. in L. placet, vers. si quis, C. de Sacrosanct. Eccles. Abb. num. 4. Felin. num. 13. in c. de his, de accusat.

Hoc non obstante, contrariam sententiam sequi videtur Barbosa in cit. c. 5. num. 37. dicens, semel in iudicio Ecclesiastico accusatum de crimine mixti fori, & pœ-

450.

451.

& pœnâ ordinariâ judicatum, non posse amplius in seculari judicio conveniri, & è converso; & hoc tradi à Glossa V. *audivimus*, dum resolvit, in hoc textu jus speciale constitui; sic planè significans contrarium fore secundum regulas juris, quàm sequuntur Domin. & Franch. hie *num. 3. Hostiens. & Joan. Andr. in c. 1. & fin. de Offic. Ordin. & complures alij.* Ad rationem in contrarium ex *dict. c. 5. respondet*, non ob stare illius textum; sed per locum à speciali potius probari contrarium; nam; si secundum juris regulas, accusatus in foro Ecclesiastico, poterat iterum puniri in seculari, necessarium non erat, ut Summus Pontifex protestaretur, *non esse suæ intentionis per pœnas fori Ecclesiastici adimere pœnas fori secularis*; cum igitur necessarium esse duxerit *id exprimere*, aptè sentit, secundum juris regulas. Contrarium fore dicendum; & ita intelligit gloss. V. *audivimus*, cit. & Soc. non improbabiler dici, affirmat Haunoldus *tom. 6. de Justit. tract. 1. n. 123. in fine.* Cæterum utraque sententia videtur conciliari posse, dicendo affirmativam procedere solum in casu, quo per unum Judicem delinquens nondum punitus est sufficienter; negativam, si sufficienter, juxta moderationem in seqq.

452

Hinc etsi Judex Ecclesiasticus delinquentem puniverit pœnâ legali, quæ delicto jure Canonico statuta est; (quæ merè Spiritualis, aut Medicinalis quoad animam est) poterit Judex secularis eidem etiam infligere pœnam legalem, quæ tali delicto statuta est jure seculari; excipe, nisi pœna legalis unius fori, extinguat ulteriorem pœnam utriusque, qualis est pœna mortis, juxta plures leges, & statuta municipalia. Ratio primi est; quia, cum delictum fori mixti lædat utriusque fori justitiam legalem; ubi à quolibet eorum statuta est pœna legalis, inflictâ pœnâ, statuta lege unius fori, etsi hæc sit sufficienter relatè ad tale forum, ut à Judice talis fori non amplius justè puniri possit; non est tamen sufficienter relatè ad forum alterum, in quo pariter statuta est eidem delicto pœna legalis.

453

Ex hoc deducitur, ubi in foro Ecclesiastico jure definita est pœna Spiritua-

lis, præsertim medicinalis, cujusmodi sunt censure! stando in sententia affirmantium, posse Judicem secularem progredi ad puniendum eundem delinquentem pœna corporali, si quæ illi delicto definita sit lege seculari; sic Scaccia *cit. in c. 5. de Pœnis, in 6.* quamvis oppositum sentiant negantes, de quibus à *n. 451.* nisi delictum tale sit, quod sufficienter puniri non possit à foro Sacro, seu Ecclesiastico. Et ideo probabiliter affirmantes limitant communem doctrinam, ut procedat solum in duobus casibus. 1. quando pœna legalis in foro Ecclesiastico est solum medicinalis, quæ potius pertinet ad salutem animæ, quàm corporis afflictionem; 2. quando delicto est imposita pœna sanguinis; hanc enim non potest infligere Judex Ecclesiasticus.

Si autem contingat, delinquenti etiam in foro Ecclesiastico constitutam esse pœnam corporis afflictivam, quæ spectato foro Ecclesiastico, non autem civili, est sufficiens, dubitari potest, an delinquentem jam punitum prædictâ pœnâ, denuò etiam Judex secularis punire possit pœnâ, jure seculari definitâ? ad hoc meritò respondet negativè Haunold *tom. 6. de jure, & Just. tr. 1. n. 124.* rationem dat, quia non est conveniens, ut Judex Ecclesiasticus in taxanda pœna perinde astringatur legi civili, sicut Judex secularis astringitur, cujus sententia esset omnino nulla, si non puniret pœnâ à jure ipsi præscriptâ.

Potissima difficultas est circa pœnas arbitrarias; nam in his amor avaritiæ, & luctu cupiditas, aut etiam privati affectus immoderatio frequenter excedit. Ex hoc enim fit, quòd in pœnis Reo decernendis Judices perquam graviter delinquant. 1. si Reos æqualium scelerum, inæqualiter puniant; v. g. plebem, cum rigore, publicè, &c. civem, sed amicum, cognatum, &c. aut nihil, aut tacitè, esto illorum delicta notoria sint, aut communiter magis scandalosa. 2. quòd non curent finem pœnæ, qui est, illius coercitione frænare delinquentes, & curare, ne fiant lapsus recidivi; sed contenti sint, modò delinquens deponat pœnam pecuniariam, sive sequatur emendatio; sive delicta repetantur; ex quo quandoque fit, (ut sæpius lucro suo deterviant, quòd impunè per-

permittantur repetita scelera, nulla sequatur correctio, aut morum emendatio, ne scilicet rariori lapsu rarior poena illis obveniat, & minuat punientium lucrum. Unde, sicut Judex, qui Reum de se dignum furcâ, condemnat ex odio, indubiè peccat; cum ejus potestas vindicativa non extendat se ad puniendum ex odio; sic indubiè peccat Judex, qui delinquentem de se dignum eâ poenâ punit ex aviditate lucri, ob rationem eandem.

456. Quæstio igitur est, an delinquens censetur sufficienter punitus poenâ arbitrariâ, inflictâ illi quacunque? Resp. communem esse doctrinam, quæ affirmat, ut tradit Haunoldus *cit. num. 125.* cum Scaccia *cit. num. 91.* excepto duplici casu. 1. si constaret, Judicem fordibus (nimirum per munera, vel data, vel promissa, corruptum) notabiliter poenam leviolem inflixisse delinquenti, quàm consideratis omnibus circumstantijs delicti gravitas exigit; 2. si poena notabiliter levior, quàm quæ tali delicto taxata est, ex usu saltem, & consuetudine legitima, ex ignorantia, vel lata culpa Judicis, inflicta esset. Tali enim casu (quia manifestus esset dolus, aut negligentia Judicis in administratione sui muneris, quo graviter nocetur bono Reipublicæ, tam per defectum, quàm excessum poenæ) jure suppleret Superior non modò augendo poenam, in eo, quo notabiliter defecit à commensuratione cum delicto, imò & plectendotalem Judicem; sed etiam in illo, quo excessit adurgendo ejusmodi Judicem, præsertim vicio avaritiæ, ac lucri fordium, ad iniquè accepti restitutionem; cum id exigat justitia commutativa jure naturali, & divino.

ARTICULUS VII.

De reliquis ad hunc titulum pertinentibus.

457. Cùm à n. 397. egerimus de nonnullis criminibus in specie, quæ saltem in aliquibus quæstionibus, resolvimus esse mixti fori, notandum, iisdem annumerari. 1. *Sacrilegium*; cum de illo puniendo non tantum agatur in jure canonico locis variis; sed etiam civili, præsertim *l. 10.*

Tom. II.

*C. de Episc. & Cleric. & Novella 123. c. 21. §. 1. Secundò sortilegium, ex Cod. in tit. de Maledicis, Mathematicis, & aliis similibus: ac jure canonico l. 5. tit. 21. & causâ 26. q. 5. c. 10. Tertio crimen falsi, ex c. 7. de crimine falsi; & ad L. Corneliam de crimine falsi, tam in ff. quàm Cod. Quarto concubinarum, de qua c. Nemo 32. q. 4. & in jure civili, Novellâ 14. quæ est de lenocinio, §. 1. Quintò polygamiâ, quod tamen intellige, si fiat ex libidine; si enim propter eam polygamus sit suspectus de hæresi, pertinet ad solum Judicem Ecclesiasticum; de quo V. dicta *l. 5. tit. 7. de hæreticis.* Sextò, si offendantur Ecclesiæ, de quo *lib. 5. tit. 17. de Raptoribus, incendiariis, & violatoribus Ecclesiarum.* Septimò, *Assassinium*, de quo ex professio infra *tit. 49. de Immunitate Ecclesiarum &c.**

Hac occasione, cum crimen Concubi- 458. natus numeretur inter delicta fori mixti, quæstio moveri posset, an etiam hoc dicendum sit de concubinato Clericorum cum mulieribus Laicis, sic, ut Judex Laicus præveniens Ecclesiasticum, non tantum mulierem Laicam, sed ipsum quoque concubinarium Clericum, ratione talis delicti judicare, ac punire possit? Sed ad hanc quæstionem ex dictis constat Clericos à jurisdictione fori secularis etiam in delictis omnino exemptos esse, de quo egerimus à n. 137. nec. ejusmodi Judices juri suo solito jam consuetudinis, & praxis refugio; cum enim potius sit corruptela, quàm usus & praxis rationalis, prout constat tot sacris canonibus, imò & Principum secularium constitutionibus, de quibus egerimus loco supr. cit. & non consensione liberâ, sed vi, & illicitis plerumquè compulsionibus innitatur, nequit vim ullam habere adversus tot summorum Pontificum, ac Principum constitutiones; præsertim, cum etiam in Trid. sess. 25. de reform. c. 14. ubi, cum ageret de puniendis Concubinariis Clericis, subjungit: *supra dictorum omnium cognitio non ad Archidiaconos, nec Decanos, aut alios inferiores, sed ad Episcopos ipsos pertineat*: qui sine strepitu & figura judicii, & solâ facti veritate inspecta procedere possint.

R

Præ-